د چاپي او ديجيتالي(بريښنايی)

معلوماتو د زيرمې ارزونه

Download from:aghalibrary.com

د چاپي او ديجيتالي(بريښنايی) معلوماتو د زيرمې ارزونه:

د انترنت په شبکې کښې د ټولې نړۍ څخه ډير زيات معلومات موجود دي. د دې لپاره چې په انترنت کښې معلومات ډير آسان او په پريمانه توګه ترلاسه کيږي نو کيدای شي نومورې معلومات په مناسب ډول ښه پيژندل شوي نه وي نو دا ډيره ضروری ده چې مهارتونه وروزل شي تر څو د موندل شويو معلوماتو ارزونه وکړي.

کله چې تاسی غواړئ د يوې څيړنيزې زيرمې او يا علمي کتابتون څخه کار واخلئ نو کتابونه، ورځپاڼې او نورې چاپيزيرمې مخ تر مخه د محققانو ، ناشرانو او د کتابدارانو لخوا ارزول شوي دي. ټول چاپيزيرمې مخ تر دې نه چې تاسی ورته لاس رسي وموميئ په مختلفو ډولونو ارزونه کيږي.

کله چې تاسی د انترنتی زيرمې څخه کار اخلئ د پورتنې يادونې څخه هيڅ يو ورسره سمون نه لري. په انترنت کښې د معلوماتو د ارزونې لپاره هيڅ فلتر موجود نه دئ ځکه چې هر څوک کولای شي يوه ويب پاڼه وليکي چې د دې ويب پاڼې موضوع ګانې ډيربی کيفيته او د يو نا پيژندل شوي ليکوال په قلم ليکل شوي دي. غوره شوې زيرمې د ډيرو شکونو او انتقادونو سره يوځای دي.

دا موضوع د هغه معيارونو په هکله غږيږي چې پوهاند په ډيرو برخو کښې د چاپ شوی معلومات ارزونه کوي او دا موضوع ښئي چې څومره د نومورو معيارونو څخه د انترنتی معلوماتو د ارزونې لپاره کاراخيستل شو.

د پام وړ اصلي ټکي:

- ليکوال/ مؤلف

- مطبعه / ناشر
- شخصی نظریې یا پلوي کول
- مأخذ / زیرمې
- تائید او باوري کول
- عمومی منښت (د یوې موضوع چلند او یا رواج په اوسنی مهال کښې)

لیکوالي / تألیف:- لیکوالي ښایی چې تر ټولو معیارونو څخه اساسی معیار وي چې د معلوماتو د ارزونې لپاره کارول کیږي او څرګندوي چې دا معلومات د چا په قلم لیکلی شوي دي؟

کله چې مونږ د یو داسي معلوماتو پسې ګرځو چې ځینې ارزښتناکه معیارونه په کښې شته، مونږ باید چې د نومورې معلومات د اساسی هدفونو او صلاحیتونو په اړه پوه شو چې لیکوال په هکله یی غوښتنې دی.

کله چې تاسې تصمیم ونیول چې معلوماتو څخه کار واخلئ دلته ځینې پوښتنې شته چې باید د لیکوال دخپلواکې په اړه وپوښتل شي.

- آیا لیکوال ښه پیژندل شوی او ستاسې دځانګړي موضوع په هکله ښه پوهیږي؟
- آیا نومورې لیکوال دنورو لیکوالانو او یا د یو بل مطمئن شخص لخوا چې ستاسو دمنلو وړ وي مثبت ارزونه شوی دئ؟

- آیا دا ویب پاڼې او یا انترنتي سندونه چې تاسی یی لولئ د لیکوال د بیوګرافی په هکله معلومات ورکوي (چې په نوموړی بیوګرافی کښې د لیکوال موقیعت او په موسسه کښې دده د وظیفې او پته ټول شامل وي)؟
- آیا تاسې کولای شئ چې دلیکوال د اعتبار په اړه څرګندونې وړاندي کړئ؟

مطبعه او یا د چاپ موسسه: نوموړې موسسې هم دهر ډول سندونو په ارزونه کښې له تاسو سره مرسته کوي. د چاپي زیرمې په برخه کښې دا په دې معنا ده چې په عمومي توګه د لیکوال منوسکریپټ (لاسی نسخه) ددې لپاره ښودل شوی دئ چې تائید شي نوموړی لیک د مطبعې د ټولو ستندردونو او هدفونو سره سمون لري ، په دې استندردونو کښې کیدای شي یوازي د منوسکریپټ بیا کتنه شامل وي.

د انترنت زیرمې په برخه کښې باید لاندیني پوښتنې د مطبعې د دندې او صلاحیتونو د ارزونې لپاره وپوښتل شي په دې معنا چې د اصلي کمپیوټر(سیرور) څخه چې هلته سندونه په کښې ساتل کیږي پوښتنه وشي:

- آیا هغه سند چې تاسی یی لولئ پکښې د کومې موسسې نوم یادونه شوې ده؟
- آیا د نوموړی سند څخه کولای شئ چې د ویب ماستر (سایت جوړونکی) سره اړیکي ونیسئ؟
- که ددې امکان نه وې چې د سایت د ویب ماستر سره اړیکي ونیسئ ، آیا تاسي کولای شئ چې هغه پاڼې ته ولاړشئ چې د مطبعې معلومات په کښې لیکل شوي دي؟
- آیا نوموړي پاڼه یوښان بریښنایی پته (یو - آر - ال) لري؟
- آیا نوموړی موسسه د هغې څیړنې په برخه کښې چې تاسی یی لولئ پیژندل شوې ده ؟

- آیا نوموړي موسسه ستاسو ټاکل شوې موضوع سره سمون لري؟
- آیا تاسي کولای شئ دلیکوال اړیکې د موسسې او یا د مطبعې سره څرګند کړئ؟
- تاسې کومه موضوع مو چې لوستلې ده، آیا د لیکوال د مسلکي دندې یوه برخه ده (سر بیره پردې چې دده د تخصصي ساحې پوري اړه لري) یا یو عادي او آزاده مفکوره ده چې په یوه موسسه کښې د یو لیکوال د اعتبار په هکله هیڅ نه وایی؟

که نوموړي ویب پاڼه ددې پر ځای چې دیو رسمی سایت یوه څانګه وي په انفرادی او شخصي ډول اداره شي نو تاسې دا ډول معلوماتو ته په ډیر پام سره نړدي شئ.

شخصی نظریه یا پلوي کول: دا مطلب مونږ ته را په یادوي چې موندل شوي معلومات ډیر لږ طبیعي دي ځکه چې د لومړنیو معلوماتو څخه په ډیر غور سره دیو خاص مقصد د جوړولو لپاره کار اخیستل شوی دئ چې په عمومي ډول دا خپله د پلوي کولو استازیتوب کوي.

هر لیکوال غواړي چې خپل مقصد ښه ثابت کړي او د هغه لومړنیو معلوماتو څخه د خپل هدف د پیاوړی کولو په موخه کار اخلي.

هرکله چې تاسې د انترنت څخه د موندل شویو معلوماتو ارزونه کوئ دا ډیره مهمه ده چې څرګنده شې نوموړي معلومات دچا لخوا جوړشوي او د لیکوال شخصی نظریه څه ده؟

ډیری انترنتی شبکې د تجارتی اعلانونو او تولنیزو سیاسي مطبوعاتو لپاره ښه مناسبې زیرمې دي ، دا شبکې په ځانګړي توګه ددې لپاره خلاص شوې دي چې د لومړنیو معلوماتو د کارولو سره یو خاص هدف په لوړه کچه تشریح کړي.

لاندینې مرحلې د شخصی نظرونو د ارزونې لپاره دي ، دا مرحلې څرګندوي چې لیکل شوی موضوع د لیکوالي د معیارونو پر بنسټ ده که د پلوي کولو پر بنسټ:

- لومړی د ویب پاڼې پته ځانته ولیکئ چې سند پکښې موجود دئ. بیا وګورئ چې آیا نوموړی سند د یوې موسسې د ویب پاڼې په اصلی کمپیوټر کښې موقیعت لري چې د یوې ستونزې د رامینځ ته کیدو پر وخت یو ښه تضمین وړاندي کړي؟
- که تاسې د یوې همکارې موسسې په ویب پاڼې کښې د یوې موضوع پسې ګرځئ نو معلومداره دا څرګندونې په نوموړې ویب پاڼه کښې په ډیر مثبت ډول ښودل کیږي.
- که تاسې د یوه سیاسي حزب په هکله د یو بل سیاسي حزب په ویب پاڼه کې څرګندونې لولئ نو تاسې یو مخالف نظر لولئ.
- آیا نوموړي سندونه د یو داسي موسسې په ویب پاڼه کښې ځای پر ځای شوي دي چې سیاسي او فلسفي اجنداوي لري؟

- د خپل ځان څخه پوښتنه وکړئ: که زه د يوې ساينسي موضوع پسې ګرځم چې د انسانانو د جنيتک په هکله ده، نو زه څنګه پر نومورې معلوماتو باندې باور کړم چې په يوه سياسي ويب پاڼې کښې خپاره شوي دي؟

د څيړنې او تحقيقاتو ډيرى برخې د مباحثوي پوښتنې سره يو ځای دي او ډيرځلي زياتې مباحثې د موضوع په هکله دموضوع نه هم ډير جالب کيږي. کله چې تاسې د يوه مطلب پسې ګرځئ، دا ډيره مهمه ده او بايد تل ورته ښه پام ونيسئ چې هر شخص دخپل ځان نه يوه بيله مفکوره لري ځکه د انترنت جوړښت تل هر چا ته اجازه ورکوي چې خپل ليکل شوي معلومات په کښې کښيږدي. په انترنت کښې د راز راز مفکورې شتون له يوې خوا او د بلې خوا د پلوي کولو امکان په ډيره پراخه کچه شته.

زيرمې او د ادبياتو پوهيدل:. دا موضوع هغه متن پورې اړه لري چې ليکوال خپل اثر په کښې ځای ورکړی دئ. دا ښئی چې ليکوال څومره دخپلو قواعدو او د متن د تمريناتو سره هر اړخيزه پيژندګلوی لري.

دا مطلب تاسو ته اجازه ورکوي چې د ليکوال دپوهې او مطالعې ارزونه وکړئ او د هغه موضوع په هکله چې تر بحث لاندې ده، دده د پلوي کولو مخه څرګند کړئ .

لاندني معيارونه د معلوماتو د ټولو ډولونو د تصفيې او فلتر کولو لپاره کاريږي:

- په سند کښې د ليکونو لست(فهرست) او نيټه شامل دي.

- لیکوال هغه زیرمې ته اشاره کوي چې موضوع پوري اړه لري او یا هم په واضح توګه د نومړی زیرمې څخه یادونه کړې ده.
- لیکوال نظري علوم، فکري ښوونځي او یا داسې تګلاري وړاندي کوي چې معمولآ دده/ددې د مضمون د اصلاح کولو لپاره ښه ګټل کیږي.
- که لیکوال د یوې نوې تګلارې څخه د څېړنې د بنسټ په توګه کار اخلي نومړې ددې نوې میتود د ارزښتونو او محدودیتونو په هکله بحث کوي.
- که لیکوال یو مضمون په مباحثوي ډول اصلاح کوي، نومړي دا خبره پوهیږي او هغه تائیدوي.

دتشریحاتو صحیحتوب او تائید:۔دا موضوع د ارزونې د پروسې لپاره یوه مهمه برخه ده په ځانګړې توګه کله چې تاسې د یوه ناپیژندل شوی لیکوال اثر لولئ چې د یوې نامعلومې موسسې لخواه خپره شوې ده او یا نومړې اثر په دودیز ډول وړاندي شوې نه دئ.

لاندینې معیارونه د تشریحاتو د صحیحتوب د ارزونې لپاره کارول کیږي:

- په یو تحقیقی سند کښې: هغه سوابق چې را ټول شوي، یوه څرګندونه د کارول شوې میتود په هکله او ژبارنه ټول شامل دي.
- هغه میتودولوژی چې په سند کښې مطرح شوی دئ د موضوع سره سمون لري او څېړنې ته اجازه ورکوي چې د تائید او تصدیق لپاره د متن یوه نوې نسخه کاپي کړي.

- سند پر هغه زیرمې باندې تکیه کوي چې په فهرست کښې ځینې نومونه اخیستل شوي دي او یا هم هغه لینکونه چې په خپله د سند ونو اصلي منابع ښئی، دا ټول په سند کښې شامل دي.
- سند په ځانګړې توګه د هغه اشخاصو او زیرمې څخه نوم اخلي چې نه خپره شوي معلومات یې برابرکړي، چې د څیړنې د تیاری په وخت کښې ځینې کارا خیستل شوي.
- پخوانی معلومات څخه چې کار اخیستل شوي و ، کولای شي د سند صحیحتوب تائید کړي.

عمومي منښت: دا مطلب د معلوماتو تاریخی وړوالی پوري اړه لري. په چاپ شویو معلوماتو کښې د چاپ نیټه او تاریخ د عمومي منښت لومړنی اصل دئ.

د ځینو معلوماتو لپاره عمومي منښت هیڅ مهم نه دئ بلکه لیکوالي او یا په تاریخی ریکارډونو کښې د سند مقام ډیر مهمه ګنل کیږي (لکه د یو شعر ادبی نقد).

سره له دې د معلوماتو د ډیرو نورو ډولونو لپاره عمومي منښت بی حده مهم دئ ځکه چې د معلوماتو د نوې کولو او بیا کتنې لپاره دا یوه قاعده ده.

د عمومی منښت د تعیینولو لپاره لاندینې معیارونه ضروري دي:

- په سند کښې تاریخ یا نیټه شامل دئ چې څرګندوي معلومات په هغه وخت کښې موجود و .
- نومورې سند سپیڅلي لرغونو معلوماتو ته نسبت ورکول کیږي.

- هر کله چې د يوې ټاکلی مقصد لپاره د نيټې اضافه کول او يا د معلوماتو بيا چاپولو ته اړتيا وي نو په سند کښې هغه معلومات چې د سند دبيا تازه کولو لپاره کاريږي شامل دي.
- په سند کښې د چاپ تاريخ او يا د وروستی بيا کتنې نيټه موجود ده.
- په سند کښې د کاپی رايت (د کاپي کولو حق) نيټه شته.

که په يو بريښنايی سند کښې د نيټې يادونه نه وي شوي نو تاسي کولای شئ هغه ځای ته چې سند موقيعت لري لارښوونکې (دايريکتوري) خلاصه کړئ او د سند د وروستې بدلونونو نيټه وګورئ.

ټول چاپي او بريښنايی سندونه بايد د لوستونکې په ذريعه د اعتبار، صحيحتوب او نورو ارزښتناکه شخصی معيارونو لپاره وارزول شي.

که تاسو داسي معلومات موندلی (چې واقعآ صحيح دي) نو هرو مرو نومورې معلومات صحت لري.

هيڅ وخت د داسي معلوماتو څخه کار وا نه خلئ چې تاسې د هغه صحيحتوب نه شئ تائيدولای.

ددې لپاره چې تاسې د معلوماتو ټولو ډولونو ته يو ښه منتقد کار اخيستونکي وشئ د معيارونو جوړول او زده کول د هغه معلوماتو د تصفيې لپاره چې تاسې په انترنيتی کښې پيدا کوئ يو ښه پيل دئ.

د زیرمې په هکله څېړنه وکړئ او د نورو زیرمې پلتنه وکړئ چې وکولای شې د هغه معلومات اصلیت او صحیحتوب ثابت کړي چې تاسې موندلي دي. لومړی هڅه وکړئ چې پر ټولو معلوماتو باندې شکمن واوسئ بیا د خپل زړه خبرې ومنئ.

دا موضوع د جان هاپکینز د پوهنتون د ویب پاڼې له کتابتون څخه اخیستل شوی ده.

(http://www.library.jhu.edu/researchhelp/general/evaluating/)